

ARHETIPUL MATERN ÎN POEZIA LUI GRIGORE VIERU

CZU: 821.135.1-1(478).09

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.22.3-66.12>Doctorand **Cristian SERDEȘNIUC**E-mail: serdesniuccristian@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8522-2523>

Universitatea de Stat din Moldova

THE MATERNAL ARCHETYPE IN THE POEM OF GRIGORE VIERU

Summary. Grigore Vieru created a poem about children and childhood, and in the middle of it arranged a mother's image. Marked with the irrepressible wish to his mother, even being an adult, he was looking avidly for returning to the lost paradise of childhood. By intermedium of the poems for children about the mother and the entire environment, Vieru helped the little reader to discover the sense of the Universe. The living beings guided the children through harmony and continual rejoice. The poet was looking for discovering some primary needs of an infantile being, identifying them with the child itself. The theme about the mother after Vieru consists of worship of traditions, the religion of sincerity, and the personal myth.

Keywords: child, childhood, mother's image, maternal being, values, Vieru's creations.

Rezumat. Grigore Vieru a cultivat o poezie a copiilor și a copilăriei, în centrul căreia a plăsmuit chipul matern. Marcat de un dor mistuitor față de ființa mamei și în maturitatea sa deplină, poetul a căutat râvnitor reîntoarcerea în paradisul pierdut al copilăriei. Prin intermediul poeziilor pentru copii, despre mamă și despre universul înconjurător, Vieru l-a ajutat pe cititorul mic să descopere marile rosturi umane. Viețuitoarele vierele l-au ghidat pe copil spre armonie continuă și jovialitate. Poetul a căutat să descopere nevoile primordiale ale ființei infantile, identificându-se cu însăși copilul. Tema mamei constituie la Vieru un cult al tradițiilor, o religie a sincerității, un mit personal.

Cuvinte-cheie: copil, copilărie, chip matern, ființă maternă, valori, creație viereană.

Poezia viereană pentru (și despre) copii demonstrează neîndoiește predilecția pentru universul ingenu al copilăriei. Determinat de condițiile regimului sovietic spre o maturitate *mutilantă*, Vieru păstrează pentru tot parcursul vieții dorința arzătoare de a se reîntoarce în lumea plină de candori a *vârstei de aur*. Tot arealul rememorării acesteia este sacralizat: casa părintească, zarzărul de lângă fereastra odăii unde rămânea și dormea singur, livada, dealurile, pădurea, mirosul pâinii, satul și, indiscutabil, chipul matern. *Smuls* prematur din brațele mamei, eul liric revine, prin amintiri circulare, la *reazemul* domestic. În centrul *panteonului* părintesc găsește ființa sacrală – Mama – o altă „Duminica Mare” pe care Grigore Vieru o deifică și o eternizează, cu o nesfârșită afecțiune. În această poetică a iubirii filiale, mama este o realitate fizică intrată în planul metafizic, dusă în absolut. Mama poate lipsi din regimul concretului, dar prezența ei este adânc amprentată în ființa spirituală a lumii („limba noastră”), în interioritatea afectivă a eului liric: „Lipsești dintre lumine, / Dar nu lipsești din mine. / Lipsești de la fereastră, / Dar nu din limba noastră” (*Litanii pentru orgă*) [1, p. 139].

Mama devine, în poezia lui Vieru, un arhetip, adică originea a viului. „Mama poetului, scrie Mihai

Cimpoi, concretă, reală, veghetoare și însuflețitoare a spațiului copilăriei, care este, în consecință, unul prin excelență matern, devine Mama Naturii și a Cosmosului, Mumă în genere” [2, p. 58].

De la mama pornesc toate energiile pozitive ale universului, ea este un spirit ordonator, normativ. „Nucleul configurator de semnificații arhetipale este principiul matern. Prin el se relevă o complexă filosofie și religie existențială. Mama, ca axă a acestui principiu, ține de realia, dar și de nomina, de un arhetip ontologic, dar și de un topos cu largi caracteristici și semnificații antropologice. În jurul ei se structurează întreaga viziune artistică a poetului” [3, p. 70].

În poezia pentru copii, mama are o funcție instructiv-educativă, altoind în ființa copilului dragostea pentru dezvoltarea axiologică a personalității sale. Ea este un simbol al valorilor străbune, un educator sau învățător care, prin propriul model, îi descoperă copilului marile rosturi și taine umane. Creația lui Grigore Vieru o plăsmuiește pe mama ca pe un generator de lumină divină din care soarbe toată creatura terestră și celestă, vietăți mici și mari. La Vieru toate „lumile” existente sunt corelate de ființa demiurgică a mamei, întruchipând Adevărul, Viața și Eternitatea.

Creația lui Vieru demonstrează gradual, de la poezia pentru copii și până la lirica pentru adulți, capacitatea ființei materne de a depăși dimensiunea efemerității. Ea accede de la un registru fizic spre cel metafizic, identificându-se cu universalitatea. Moartea mamei nu înseamnă dispariția sa totală, ci transcenderea într-un alt orizont transcendent: „Plecăți ești în moarte, / Ci-aproape, nu departe” (*Litanii pentru orgă*).

Ordonând și corelând universul, mama îl însoțește pe copil în toate pornirile sale, în planul vieții cotidiene, cât și dincolo de neant. Nedespărțită de hotarele rurale, de casa părintească și de legătura spirituală cu fătuțul, mama este asociată cu *homousios*, o parte din ființa Tatălui Ceresc. Mamei i-a fost sortit să-și călăuzească pruncul spre descoperirea și însușirea rosturilor primordiale. La drept vorbind, întreaga creație viereană reprezintă o căutare inebriabilă a chipului matern.

Treptat, sentimentul față de ființa mamei trece de la admirație spre un registru afectiv al remușcării interioare. Neputincios în fața destinului, el îi deplânge mamei soarta necruțătoare; îi elogiaza mucenicia solitară; îi cinstește credința și izbândă; îi admiră răbdarea, rezistența în fața bolii, nesomnul și atașamentul fratern față de satul natal. Mama este „umanizată”, adică coborâtă din registrul metafizic și văzută printr-o lentilă a concretului: firavă, bolnavă, împovărată de griji: „Te chinuie nesomnul, / Durerea în oase. / Ai aprinde lumina / Și-ai coase. (...) / Un glas tămăduitor / Te cheamă / În sat / Lângă grijile humei” (*Noaptea mamei*) [1, p. 71]. Aflat în maturitatea sa deplină, poetul se vrea înapoi copil, mistuit de un dor covârșitor, în brațele crăpate și pline de țărână ale mamei.

În viziunea scriitorului leton Māris Čaklais, creația lui Grigore Vieru poate fi definită prin referire la o triadă întemeietoare: Mama, Patria și Iubirea [4, p. 42]. Scriitorul este convins de faptul că aceste cuvinte, parcă „spălate” în lacrimă și „călitate în foc” au, la Vieru, „o puritate primordială” [4, p. 42] și se află într-o legătură indisolubilă. Mama are o funcție întemeietoare. Patria este locul primordiilor, al căutării și al regăsirii de sine. Iubirea este virtutea care le stăpânește pe toate cele lumești și cele nepământești, este un izvor din care curge mereu gărlă mana cerească. Aceste elemente inter- și transpoetice fac referire teologică la „Treimea” biblică. Imaginea mamei este văzută ca un Creator care a dat viață pe pământ. Patria sugerează ideea legământului cu sevele strămoșești, apostolicești și cu obârșia folclorică. Indispensabilă vieții spirituale, Iubirea este generatorul axiologic din care iau naștere valorile supreme ale vieții.

„În spiritul maternității structurante se regăsesc și celelalte elemente fertilizatoare, dătătoare de ființă ale poeziei lui Grigore Vieru (graiul, vatra străbună, copilăria). Prin ele, eul liric accede la dimensiunea

paradiziacă a lumii, își regăsește plinătatea interioară. În fond, deschiderea spre elementaritate nu înseamnă altceva decât deschiderea ființei spre ea însăși. Transgresând materia, poetul se adâncește în sensibilitatea și sensurile originare ale unei spiritualități organice, dătătoare de repere” [3, p. 70].

Mama îi predă copilului prima și cea mai importantă lecție: cea a iubirii. Rolul arhetipal al mamei se deduce și prin faptul că întemeiază în copil iubirea necondiționată față de universul înconjurător. Copilul învață să iubească lumea împrieteniindu-se cu micile necuvântătoare, faptele mamei educându-l în mod indirect. Prin iubirea pe care i-o transmite fiului, îl învață pe acesta să fie, la rândul lui, un *agent afectiv*. Fiind supusă muncii în câmp și grijilor țărănești, mama își lasă feciorul în grija prietenilor „mici”: melcul, ari-ciul, rândunica, albina, furnica, broscuța, găzele ș. a., iar seara copilul adoarme, visător, cu ochii spre stelele cerului. Acești prieteni fideli ai copilăriei eului liric au devenit în scurt timp prietenii tuturor copiilor. Animalele, găzele, plantele compun lumea copilăriei personajului din poezia lui Vieru și o cromatizează afectiv. Ele sunt personificate, capătă însușiri umane. Micul eu liric dialoghează cu frunza, cu soarele, cu ploaia – elementele cosmosului fiindu-i prieteni și alungând singurătatea cauzată de lipsa mamei. În acest context, scriitoarea americană Dorothy Law Nolte sugerează că este nevoie de un sat întreg ca să crești un copil [4, p. 167]. Și menționează că un copil crește mai vertebrat afectiv și psihologic dacă este înconjurat de ființe iubitoare. Copiii profită de pe urma contactelor regulate, obișnuite cu familia extinsă – în care pot intra și prietenii apropiați, și mediul înconjurător [3, pp. 167-168]. În cazul creației viereane, această „familie extinsă” cuprinde în primul rând lumea necuvântătoarelor. Copilul, rămas de două ori orfan de tată, aflat acasă de unul singur, învață eșalonat legitățile vieții din exemplul oferit de *natura maternizată*: spicul, pământul, mărul (livada), bradul (pădurea), ograda, găzele, animalele și păsările domestice, izvorul și soarele, împreună constituind un tot întreg. „– Nucule, tătucule, / – Ce e? / – Spicule, bunicule! / – Ce e? / – Mărul, măi vărul! / – Ce e? / Bradule, măi dragule! / – Ce e? / – Nimic să fie, / Dragi îmi sunteți mie” (*Mă uitam*) [6, p. 50].

Poeziile lui Grigore Vieru dau o expresivitate deosebită sentimentelor general-umane [7, p. 13]. Poetul are responsabilitatea de a-i cultiva micului cititor dragostea față de limba maternă, față de neam și de identitatea sa națională. Pentru a-l educa, poetul selectează un registru stilistic accesibil micului cititor, îl delectează cu imagini artistice și modele surprinzătoare, îndemnându-l spre autoinstruire continuă. Acesta este pus în situația de a gândi și de a acționa strategic în si-

tuții diverse, preluând prin *absorbție* practici din exterior. Copilăria viereană este nedelimitată de *arhipelagurile* rurale și de brazdele fertile ale țăranilor. Prin muncă, prin trudă și neodihnă, omul se apropie tot mai vădit de Sacralitate, de aceea mama apare mereu în sudoarea muncii, pe câmp, până târziu, ca o reprezentare iconică a sacralității.

Satul și toate elementele sale constitutive este poetizat, la Vieru, ca un univers paradiziac utopic: pe de o parte, copilul este fericit și explorează aventura surprinzătoare a unui joc distractiv; pe de altă parte, „personajele” lui Vieru sunt asocieri metaforice cu făpturile angelice care au în grija lor responsabilitatea de a crea un spațiu jovial. În acest spațiu mitic domnește pacea, fericirea supremă și vioiciunea infantilă, iar copilul din creația viereană „atinge sublimul universului” [7, p. 163].

În viziunea lui Nicolae Corlăteanu, orice copil însușește, pe rând, până-n maturitate, o varietate de cuvinte și expresii, însă limba învățată din copilărie și pe care o vorbește toată viața, ca purtător al ei, este limba maternă [8, p. 16], care devine ADN-ul ființei sale. Limba mamei străbate timpul, însoțește ființa umană oriunde-și poartă aceasta pașii, reverberează mereu în structura afectivă a acesteia. Limba mamei conține un cod genetic pe care Vieru a reușit să-l descifreze și să-l articuleze artistic în creația sa pentru toate vârstele. Cuvântul matern devine o expresie a dorului. Analizând evolutiv poeziile sale despre ființa maternă, poetul ne convinge de faptul că, odată cu trecerea ireversibilă a vieții, dorul pentru cuvântul matern este tot mai apăsător: „Tot cască leul iernii / Cu vifore în coamă./ Mi-e dor de vorba-ți caldă,/ Mi-e dor de tine, mamă” (*Mi-e dor de tine, mamă*) [9, p. 170].

Tematica maternă a fost pentru Vieru și o eschivă fericită de la subiectele impuse scriitorilor în perioada sovietică. Mama însă nu era doar o temă oarecare pentru poet. Așa cum am semnalat în rândurile de mai sus, mama este un arhetip existențial, un rezervor al vieții, un far spiritual și moral, o perpetuă energie pozitivă, care face ca toate în jurul ei să se miște în sensul corect.

Eschivându-se de tematica ideologică, Grigore Vieru s-a ascuns după cortina poezioarelor copilărești, poezia despre mama rămânând actuală oricând. În aceste creații poetul a promovat stăruitor o imagine monumentală a ființei materne nedespărțită de vatra străbună, o figură serafică care-l ghidează pe cititorul de toate vârstele spre reîntoarcerea la valorile autentice: istorie, limbă, tradiții. Ușor aluzive, poeziile sale despre mamă au fost salutate chiar și de publicațiile ideologice ale autorităților sovietice. Spre exemplu, în revista „Femeia Moldovei” (1979) poetul publică câteva poezii din ciclul „Steaua de vineri”. Printre acestea se găsesc două poe-

zii consacrate mamei: *Ai două inimi, mamă* și *Această lună plină*. Cu această ocazie, Anatol Ciocanu apreciază înalt talentul poetului, afirmând: „Duios și neobișnuit de cantabil, cristalin ca un izvor de codru, maiestos ca un zbor de pasăre, înseninat ca cerul deasupra meleagului nostru, versul lui Grigore Vieru se apropie cuceritor de sufletele noastre – să ni le fascineze mereu, să ni le înobileze, să ni le primenească” [10, p. 5].

Poeziile despre mamă însă nu sunt lipsite, în epocă, de un substrat subversiv. Versul *Mamă, tu ești patria mea* este o deplasare de accente de pe patria sovietică (care e mamă, în poezia, spre exemplu, a lui Emilian Bucov) la reperul autenticității ființei umane – mama. Dacă patria sovietică era un construct sovietic falsificator, patria maternă readuce ființa în echilibrul ontologic, o redă normalității.

Poezia viereană scrisă pe motivul maternității este, negreșit, ca și celelalte creații, nedidacticistă. A reușit să-și păstreze valențele estetice într-o perioadă de restriște *nocivă* pentru întreaga cultură basarabeană. Creația sa consacrată cititorului mic n-a dogmatizat și n-a cadencat slogane partinice, ci a căutat să readucă dimensiunea lirismului în literatura *infestată* de doctrinele sovietice. Cititorul mic reacționează emotiv la contactul cu *literatura familială*: textele în care copilul își recunoaște părinții sau textele în care este transpus în rolul personajului-erou. Grigore Vieru se opune transformării literaturii pentru (și despre) copii într-o *literatură ocazională* de propagandă. Astfel, dorind să reeduce o *nouă* generație în stilul valorilor autentice, poetul își invită cititorii la o lectură total diferită de solicitările cenzurii proletcultiste. Mama viereană nu are menirea să impulsioneze cititorul mic spre perspectivele onorifice și *strategice* ale partinicilor bolșevici. Ea vine să educe dragostea de meleagurile natale, să-l reînvețe pe cititor să conviețuiască în armonie cu natura înconjurătoare, să-i cultive normele de cultură generală, punând accent pe educația moral-spirituală. Acest principiu poetic, după cercetătoarea Liliana Grosu, este veriga de legătură între lumea trupească (fizică) și cea spirituală [11, p. 26].

Cercetătoarea Florentina Narcisa Boldeanu e de părere că odată ce Vieru sacralizează ființa mamei, el devine un poet mitologic, ancorând valoarea cosmică tuturor elementelor care construiesc Totul principului matern: plaiul, copilul, casa, pâinea, satul, câmpul, pădurea, piatra, izvorul ș. a. [12, p. 44]. Corelând cele cerești cu cele pământeste, mama devine un demiurg omniprezent zidit în eternitate. Urmărindu-i cu uluire activitatea cotidiană, copilul vierean o asociază negreșit cu lucrurile care i se par, pentru imaginația unui copil, fenomenale și esențial – eterne: „Măicuța mea: grădină / Cu flori, cu nuci, cu miere, / A ochilor lu-

mină, / Văzduhul gurii mele! // Măicuțo, tu: vecie, / Nemuritoare carte / De dor și omenie / Și cântec fără moarte” (*Mi-e dor de tine, mamă*) [9, p. 170].

În condițiile în care Vieru o plăsmuiește pe mama în centrul lumii rurale, nedespărțită de „casa de humă” și de „țărâna mormântelor”, eul liric moștenește sentimentul neuitării și nedespărțirii de glia natală. Pentru copil, ființa mamei reprezintă un ideal spre desăvârșirea de sine: prin muncă, prin strădanie, prin așteptare și nesomn, prin plânsul neconținut, prin resemnarea în fața sorții. Mistuit de un dor imens pentru măicuța, copilul vierean își mărturisește continuu iubirea și recunoștința pentru jertfa depusă. El promite ferm că nu va uita nicicând ființa care i-a oferit tot ce-i mai bun: „Măicuța mea, frumoasa mea, duioasa mea, / Nu voi uita nicicând, nicicând iubirea ta, / Așa cum sângele nu uită inima, / Astfel nicicând pe tine eu nu te voi uita!” (*Măicuța mea*) [9, p. 172].

De fapt, poetizarea dragostei materne, la Vieru, poate fi subînțeleasă dintr-o dublă perspectivă: pe de o parte, dragostea idolatrizantă a copilului pentru ființa maternă: „Mamă dulce, / Mamă floare, / Mamă scumpă, / Mamă soare, / Mamă: copil frumos, / Copil duios” (*Cântec de leagăn pentru mama*) [9, p. 179]; pe de altă parte, dragostea neîntinată a mamei pentru fiu: „Pentru lume-i fi bătrân, / Pentru mine – tot copil, / Pentru lume – om de stat, / Pentru mine-al meu băiat. / Pentru lume fericit, / Pentru mine necăjit.” (*Mama și feciorul*) [9, p. 176].

Descrierea chipului matern, în creația viereană, are expresie mitică. Poetul selectează cu mare grijă șiruri de determinative și expresii asociative pentru a reda o imagine mesianică: palmele ei în răni unde „ciocârlia poate să-și lase ouăle”; mâinile pline de țărână, pleavă și lut; albită, „c-o strună-ncărunțită”; „în priviri c-un fel de teamă”; mâinile mamei ca o „coroană-mpăratească”, „ca ramul veșted”; buzele mamei – „o rană tăcută mereu”; „durere în oase”; tăcută; „alb împrăștiat / pletele-i pe valuri”; „tremurândă umbra sufletului”; „chipul de aur” ș. a. Imaginea maternă se mitizează, trece într-o iconă, la care eul liric își ridică cu recunoștință privirea.

Raportată la dimensiunea sacralității, mama este o adevărată iconă făcătoare de minuni așezată în locul de cinste al *panteonului* străbun – casa părintească: „Și eu țin atât la mama, / Că nicicând nu îndrăznesc / Dumnezeu din privire / Să mă vâr să-l mângălesc.” (*Autobiografică*) [13, p. 41].

Reluând ideea că mama este o ființă cu puteri extrasenzoriale, ea se apropie la dimensiunea unui vizionar care ghidează întregul itinerar al sorții copilului ei. În momentele de cumpănă sau neliniște, dintre toate femeile invocate, doar ea răspunde la chemarea fiu-

lui: „Dar dintre toate femeile / A venit una singură: / Mama. / -Tu m-ai strigat, / Fiule?” (*Mică baladă*) [13, p. 75].

Rolul fundamental al creației lui Grigore Vieru este de a-i fi mereu aproape copilului și de a-l călăuzi spre descoperirea sensurilor vieții. Vieru nu doar că urmărește ceea ce le place copiilor și de ce au nevoie, dar, printr-o multitudine de modalități și tehnici artistice, *coboară* în ființa acestora, identificându-se cu natura spirituală și emoțională a copilului. Personajele viereane știu să fascineze atenția și gândirea copilului. Ele cunosc mijloacele de intensificare a imaginației infantile pentru a o menține într-o stare continuă de miraj. Prin intermediul lor, Vieru a sprijinit copilul spre însușirea de adevăruri și valențe umane. Poetul își „crește” cititorii în cultul tradițiilor perene. Specifice creației sale, care tinde spre cunoașterea și „satisfacerea” nevoilor copilului, pot fi enumerate câteva dintre îndrumările pe care le recomandă Dr. Kay Kuzma: copiii au nevoie să fie iubiți; copiii au nevoie să li se acorde încredere; copiii au nevoie să se simtă liberi și să trăiască experiențele vieții; copiii au nevoie de stimulare; copiii au nevoie să fie învățați [14, pp. 11-27].

În concluzie, poetizarea ființei materne i-a permis lui Vieru să se reîntoarcă imaginar, pe cât e posibil, în paradisul pierdut al copilăriei. Poetul o revede mereu într-un cadru mitic rural, în locul de cinste al *panteonului* patriarhal. Cu pâinea caldă în mână, cu lacrima pe față, plină de țărână, ostenită și resemnată, imaginea mamei atinge cotele mesianice, ghidându-l și călăuzindu-l pe copil spre devenirea sa de adult. Mama este deopotrivă realitate fizică – supusă suferinței, îmbătrânirii și morții, dar și realitate metafizică, este mit și simbol poetic. Este începutul a toate celor ce sunt, este o primordialitate care ordonează universul. De aceea universul este maternizat, e aureolat de energia maternității, devenind spațiu securizant pentru eul liric.

Poeziile sale despre ființa mamei sensibilizează cititorul prin structura cantabilă, eufonică a versurilor, prin încărcătura ideatică senină și încărcată de vitalitate. Poetul sugerează artistic și filosofic ideea de marele cult al omenirii: taina vieții. Îndumnezeită și înveșnicită, mama nu se desparte spiritual de copilul ei nici după trecerea în neant. Asociată continuu la percepția și viziunea copilului, ea este o sursă din care izvorăsc virtuțile sublime. Întrebat într-un interviu (1979) despre cum vede și simte poetul dragostea de mamă, Vieru răspunde că aceasta „înseamnă neuitarea casei părintești, a locului în care te-ai întemeiat, permanență, limbă – totul. Dragostea melancolică a omului matur pentru mama ar fi dorința lui de a redeveni copil și conștiința dureroasă a imposibilei întoarceri. Mama este copilăria noastră îmbătrânită” [6, p. 206].

BIBLIOGRAFIE

1. Vieru Gr. Taina care mă apără. Iași: Princeps Edit, 2008. 683 p.
2. Cimpoi M. Grigore Vieru, Poetul arhetipurilor. Iași: Princeps Multimedia, 2021. 224 p.
3. Corcinschi N. Arcul voltaic. Textul ca realitate (i)mediatică. Chișinău: Notograf Prim, 2012. 146 p.
4. Codreanu Th. Duminica Mare a lui Grigore Vieru. București, Chișinău: Litera Internațional, 2004. 416 p.
5. Nolte D., Harris R. Copiii învață ceea ce trăiesc. Trad. Luana Stoica. București: HUMANITAS, 2008. 176 p.
6. Vieru G. Cel care sînt. Chișinău: Literatura artistică, 1987. 358 p.
7. Cimpoi M. Alte disocieri. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1971. 255 p.
8. Corlăteanu N. Cuvântul în vâltoarea vieții. Chișinău: Lumina, 1980. 80 p.
9. Vieru Gr. Cine crede. Chișinău: Literatura artistică, 1989. 400p.
10. Ciocanu A. Laureați ai Premiului de Stat al RSS Moldovenești, în: Femeia Moldovei, nr. 1(325), 1979. Chișinău: Editura Comitetului Central al PC al Moldovei, p. 5.
11. Grosu L. Reflecții asupra principiului matern în creația lui Grigore Vieru și Mihai Eminescu, în: Analele Științifice ale Universității de Stat „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” din Cahul. 2014, nr. 10, pp. 26-32.
12. Boldeanu F. N. Grigore Vieru, poetul arhetipurilor în viziunea lui Mihai Cimpoi, în: Philologia, 2012, nr. 3-4(262), pp. 37-44.
13. Vieru Gr. Numele tău. Chișinău: Cartier, 2020. 272 p.
14. Kuzma K. Înțelege-ți copilul. Trad. Gianina Floricel. București: Viață și Sănătate, 2003. 136 p.

NOTĂ: Lucrarea a fost realizată în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.01 *Valorificarea științifică a patrimoniului lingvistic național în contextul integrării europene*, finanțat de Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare a Republicii Moldova.

Andrei Negură. *Motiv autumnal III*, 2021, tehnică mixtă, 80 × 80 cm.